

**YOSHLARNI TA'LIMGA BO'LGAN QIZIQISHLARINI KAMAYIB
BORISHIGA SABABLAR VA ULAR NIMALARDAN IBORAT**

*Karimova Muyassarxon Abduqayumovna – f.f.n.
Andijon mashinasozlik instituti “ Gumanitar fanlar ”
kafedrası dotsenti*

e-mail: karimova@gmail.com, tel: 93-253-41-55

*Umaraliyev Javlonbek Xamzabek o'g'li – Magistr
Andijon mashinasozlik instituti*

e-mail: javlonbekumaraliyev2@gmail.com tel: 91-855-13-1

Hozirgi kunga kelib ta'lim sohasida bir qator sezilarli o'zgarishlar qilindi, bu o'zgarishlar ko'plab sohalarning rivojlanishiga o'zining ulkan hissasini qo'shdi deyishimiz mumkin. Yurt boshimiz Sh.Mirziyoyev aytganlaridek ta'lim, ta'lim va yana ta'lim degan so'zlari bejiz emas. Ko'p emas yaqin o'tmishga bir oz nazar tashlaydigan bo'lsak ta'limga bo'lgan e'tibor insonni quvontiradigan darajada emas edi. Ammo mana shu ozgina imkoniyatlar ham jahon miqiyosiga taniqli bo'lgan fan arboblari, olim u ulamolar yetishib chiqishiga yetarli bo'lgani barchamizga sir emas. Kelinglar bir oz o'ylab ko'raylik bundayin mashaqqatli mehnat uchun qo'rqqmayin yeng shimarib kirishganiga qanday sabablar bo'lganikin, axir ularda bunday ilmiy ishlarni qilmaslik uchun kerak bo'lsa o'nlab emas balkim yuzlab sabablar topishlari mumkin edi bularning barchasini tarixdan bilishimiz mumkin. Ammo qanday qilib og'ir sharoitda bo'lib ham juda ham ko'plab to'siqlarga qaramay o'z maqsadlariga erishishdi![1]

Bizlarning maqsadimiz nima? Ko'plab insonlarni kuzataturib maqsadi yo'q hayotda shunchaki yashab yuribdi degan hulosaga kelamiz, yoki atrofdagi odamlar shunchalar tanballashib ketmoqda yoki bizning ko'zlarimizga odamlar, olam boshqacha ko'rina boshlagan. Tog'ri odamlar tamballashib emas balkim atrofdagi odamlar olam ko'zimizga boshqa tusda ko'rinmoqda. Chunki barcha insonlarning o'ziga hos maqsadi, o'zining dunyoqarashi, o'z qahramonligiga ega dunyosi mavjud. Ana endi kelinglar hozirgi kundagi ko'plab insonlarning o'z qahramonligiga ega dunyo qanday?

XXI asr zamonaviy IT texnologiyalari davri bo'lib so'ngi o'n yillikdagi IT sohasidagi rivojlanishlar insonlarni hayratga solib kelmoqda. Bunday rivojlanish inonlarning hayot tarziga juda ham ko'p yordam bermoqda va mana shu rivojlanish inson hayotida ikkita dunyoni paydo qildi budunyolar qanday.[2]

Birinchisi mana shu barchamiz yashab turgan go'zal mashaqqatlarga limmo – lim dunyo.

Ikkinchisi zamonaviy IT texnologiyalari bo'lganligi bois virtual dunyo. Huddi shu virtual dunyo, virtual hayot bizlarning bir vaqtda ham rivojlanishimizga ham huddi shunday rivojlanmasligimizga ham sabab bo'lmoqda. Tasavvur qilib ko'ring hozirda hattoki boshlang'ich sinf o'quvchilarining ham o'zining shaxsiy zamonaviy mobil telefoni mavjud, endi katta sinflar, kollej va oily o'quv yurtlaridagi talabalarni aytmasa ham bo'laveradi. Sanab o'tilgan barcha yosh qatlamlari o'zlarining **ijtimoiy tarmoqlarda** o'zining qahramonliglariga ega. Demak yosh bolalardan tortib yoshi kattalargacha o'zing ijtimoiy tarmoqdagi qahramonliklari hoh o'yin hoh Instagram, telegram va boshqa ko'plab shunga o'xshash chatlarda o'zining o'rnini topgan u virtual hayotda uning o'zining yuqorida rajasi ma'lum tinglovchi uni kuzatuvchi auditoriyasiga ega. Lekin real hayotga qaytishi bilan bola o'zining hayotdagi qahramonligini yo'qotib o'zining o'rnini topolmay qolmoqda va yana o'zining sevimli bo'lgan virtual hayotiga qaytishga majbur bo'lmoqda, bunga sabablarni nimalar bo'lmoqda deb o'ylaysiz.[4]

Barchamiz bolalikdan o'zimiz qiziqqan turli xil sohalar mavjud bu qiziqishni vaqt o'tishi bilan rivojlantirib yuzaga olib chiqsa juda yaxshi lekin aksaryat insonlar buni yuzaga chiqara olmaydi. Bularning sabablardan biri bola yoshligidan qilayotgan o'yini ishi yoki boshqa narsalarni bajarganda o'zining rivojlanayotganini his qilmaganligi va o'ziga boshqa bir oddiyroq mobil telefondagi o'yin yoki boshqa bir narsalarni amalda bajarib o'z vaqtini sariflay boshlaydi bu hol takrorlana takrorlana bolaning virtual hayotga qaram bo'lib o'zining real hayotdagi o'rnini yo'qotishga katta bir sabab bo'lmoqda. Achinarli holatlardan yana biri bu holatga faqat bolalar emas kattalar ham hozir huddi shunday vaziyatlar kuzatilmoqda.

Kasaldi davolagandan ko'ra oldini olgan maqul degan xalqimizning dono gaplari mavjud demak yoshlarni ta'limga o'lgan qiziqishini, faqatgina yosh bolalar emas oliy ta'lim talabalarida ham huddi shunday muammolar mavjud. Bularga esa sohasida rivojlanishi uchun butunlay boshqa usulni qo'llash lozim.

SOHA DIZAYNI VA INTELLEKTI

Fikr yurituvchi har bir inson albatta o'z hayotining ma'no-mazmuni, mohiyati haqida bir kun emas, bir kun o'ylab qoladi. Bu yorug' dunyoda yashashdan maqsad nima, degan savolni o'ziga o'zi beradi.

Ma'lumki, har bir millatning rivojlanishi ana shu davlatda istiqomat qiluvchi ulkan salohiyatli, malakali kadrlarga bevosita bog'liq. Bu haqida buyuk jadid mutafakkiri M.Behbudiy shunday yozadi: "Dunyoda turmoq uchun dunyoviy fan va ilm lozimdir, zamona ilm va fanidan bexabar millat boshqa millatlarga poymol bo'lur"

Albatta bu so'zlar zamirida chuqur ma'no bor, chunki bugungi kunda ijtmoiy-iqtisodiy jihatdan dunyoning eng rivojlangan davlatlari ilm-fan rivojiga jiddiy e'tibor

qaratishlari tufayli yetakchi o'rinlarni qo'ldan boy bermay kelmoqda. Demak, bundan ko'rinadiki, hech bir davlat ilm-fanning rivojisiz taraqqiy etolmaydi.

Soha dizayni va intellekti hozirgi kundagi ta'lim tizimiga qanday o'zining ijobiy rivojlanishiga o'z ta'sirini ko'rsatasdi? Demak barchamizga sir emaski hozirgi kunda oily ta'lim bakalavr darajasini tamomlagan talabalar uchraydigan eng katta muammo bu o'z o'qigan sohasi bo'yicha ish topa olmasligi deb aytishimiz mumkin. Bunday vaziyat uchun yillar davomida ta'lim talabani, talaba esa ta'limni yana boshqalar esa sohaga bo'lgan talab pasligini ayiblayverib charchashgani yo'q. Aynan bir soha mutaxassisligini ko'rsatmaylikda umumiy qilib aytilganda barcha sohalardagi o'z sohasining mutaxassisiga bo'lgan talab juda ham yuqori lekin bunday mutaxassislar juda ham kam. Juda ham ko'plab ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalari hamda katta-katta kompanyalarda ham ishga qabul qilinayotgan hodim uchun birxil savol berilmoqda. Bu savolga javob esa ko'p hollarda sukut orqali javob berilmoqda. Bu esa juda ham achinarli deyish mumkin chunki 4 yil o'qigan mutaxassisdan o'z sohasida nimani bilasan deb so'ralgan savolga soku bilan javob berish juda ham yomon holatdir. Soha dizayini va intellekti asosan bakalavr bosqichining 3 va 4-kurs talabalariga o'tiladi sababi talabalarga asosiy yo'nalish fanlar mana shu kurslarda ko'proq o'tiladi chunki talabalar bu payitda mutaxassisi bo'yicha oz bo'lsada o'z fikriga ega bo'ladi va qanday degan savolga javol topishga harakat qiladi ya'ni qanday qilib o'qiyotgan mutaxassislik sohasini rivojlantirish mumkin va yoki qanday qilib sohaga bo'lgan talabdi yuqoriligini jamiyatning ijtimoiy hayotida ko'rsatib bera olishga qaratilgan bo'ladi.[5]

Ko'plab oily ta'limlarda ko'rishimiz mumkinki juda ham ko'lab mutaxassislik yo'nalishlar yopilib ketmoqda. Bunga sabab nima? Hammada bir xil javob bu sohaga bo'lgan talab yo'q deb aytishadi. Aksincha bo'lsachi, balkim sohaning asil mohiyatini mana shu soha muassaddilari ko'rsatib beraolmayotganligidan bo'lsachi va albatta shu sohani rivojlantira olmasligi sohaga yangicha innovatsiyalarni joriy qilmaganligi deyishimiz haqiqatga yaqin bo'ladi.

Quyidagi bir qator yo'nalishlar misolida ko'radigan bo'lsak:

Kimyo va oziq ovqat texnologiyalarida soha dizayini va intellekti. Eshitilishining o'zi jarangdorligi bilan odamni o'ziga jalb qiladi. Sohaga bo'lgan talab yuqori lekin sohaning intellekti pasligi soha yuzasidan mijozlarga beriladigan taklif juda ham eskirgan shu bois **soha dizayini va intellekti** bakalavriyat bosqichi bilan talabalarga jamiyating yangicha talablarga soha bo'yicha yangicha taklif bilan yechim toppish o'rgatiladi.[6]

Adabiyotlar

1. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi". Davlat ilmiy nashriyoti 2015y. 62 bet.

2.Sh.Shomuhamedov va boshq.Salomon va Ibsol: Sherlar, qissalar. –T., “Adabiyot va san’at”,1980. -132 bet.

3. Нигинахон Шермухамедова. Фалсафанинг умумназарий масалалари (борлик ва ривожланиш) фалсафаси. Тошкент 2012.

4.Н.А Шермухамедова. Фалсафа. Ўқув-услубий мажмуа. ” Ношир” Тошкент 2012.

5. <http://discoveriesoftheworld>

6.<http://worldscience>

Ilmiy rahbar:M.Karimova